

57. Wijz. en aanv. v. d. begr. van middelen van Ned. Indië voor 1923 (Verl. van de productenbel. en inv. aardoliebel.)

(de Gijsselaar e. a.)

mijn leedwezen aan het aanhangige voorstel mijn stem niet kunnen geven. De meesten van mijn geestverwanten zullen, naar ik meen, dezelfde gedragslijn volgen.

De vergadering wordt voor een half uur geschorst, daarna hervat en de beraadslaging voortgezet.

De heer Cramer: Mijnheer de Voorzitter! Het thans aan de orde zijnd wetsontwerp is zoo van alle kanten bekeken, de bezwaren, die er tegen, en de argumenten, die er vóór zijn aan te voeren, maar in het bijzonder de bezwaren, zijn zoo breed uitgemeten, dat het moeilijk valt met een nieuw argument ten voordeele of ten nadeele van dit voorstel te komen en een geheel nieuw licht op het ontwerp te laten vallen. Ik zal dan ook niet kunnen ontkomen aan de noodzakelijkheid van herhalingen te vervallen.

Ik wil wel verklaren, dat ik gaarne mijn eerste speech in dit college over een ander onderwerp had gehouden. Het is in het algemeen niet aangenaam, in herhalingen te treden van hetgeen anderen gezegd hebben en van hetgeen men zelf meermalen over dezelfde aangelegenheid in het midden heeft gebracht. Toch hoop ik in zooverre een variatie te kunnen geven op hetzelfde, in verschillende toonaard, in majeur en in mineur, gegeven thema, dat in mijn rede meer Indische klanken zullen zijn te onderkennen.

Het is mij over het algemeen opgevallen, dat in de discussies zoo weinig de belangen van Indië zelf op den voorgrond zijn getreden. Ook in de redevoeringen, vanmorgen gehouden, ook in die van den heer de Muralt, heb ik meer gehoord een pleidooi voor de belangen van de Koninklijke, een pleidooi voor de belangen van het groot-kapitaal, dan een pleidooi voor de belangen en nooden van het Indische volk. Er is over het algemeen zwaar geboemd over de belangen van het grootkapitaal, over de Koninklijke, over de onbillijkheid, die ten opzichte van die groote maatschappijen zou worden begaan, maar weinig of niets heb ik gehoord over de onbillijkheden ten aanzien van de Indische bevolking, die het gevolg zouden zijn van de afstemming van dit wetsontwerp.

Er is ook veel getheoretiseerd over het weinig gelukkige van deze voorstellen uit een oogpunt van belastingtechniek, en ik wil wel verklaren, dat deze voorstellen mij zelf ook niet zoo gelukkig toetschen uit een zuiver theoretisch oogpunt. Er is ook gevraagd om deze uit een oogpunt van belastingtechniek onjuiste voorstellen door een beter stelsel te vervangen.

De heer van Lanschot heeft twee jaar geleden bezwaar gemaakt tegen deze voorstellen, maar als ik zijn betoog goed heb begrepen, waren zijn bezwaren in hoofdzaak gericht tegen het uit theoretisch oogpunt principieel onjuiste van de wijze van belastingheffing.

De heer van Lanschot was minder bewogen door het lot van de Koninklijke, en m.i. te recht. Over dat lot behoeft men zich in het algemeen niet zoo bezorgd te maken. Ik wil wel verklaren, dat de weerzinwekkende agitatie van de Koninklijke, in het algemeen in Indië groote ontstemming in alle kringen teweeg heeft gebracht. Men heeft niet gearzeld, door onjuiste, tendentieuze berichten stemming te maken hier en in het buitenland. Men heeft in die kringen de groote trom geroerd, alle industrieën zijn in het geweer gebracht, en dank zij de machtige invloeden, is die campagne niet zonder succes geweest. Zij is ook van grooten invloed geweest op de adviezen van de commissie van advies. Die commissie, ontegenzeggelijk bestaande uit ernstige en bekwaame mannen, is blijkbaar door die agitatie geheel overstuurd gebracht. Het noodlottige daarvan is, dat die adviezen weer grooten invloed hebben uitgeoefend op verschillende leden van de Tweede en ook van deze Kamer.

In Indië, waar men dichter bij het vuur zit, dichter bij de terreinen, waar de olie wordt gewonnen, heeft men die argumenten naar waarde weten te schatten. Ik kan verzekeren, en den Minister zal dit ook wel bekend zijn, dat insiders in Indië zich niet anders dan geërgerd hebben aan die argumenten, het onware en onjuiste van die argumenten direct hebben bemerkt. In Nederland waren die argumenten

(Cramer.)

moelijker te controleeren. Men is over het algemeen te veel afgegaan op het advies van die commissie. In het algemeen, Mijnheer de Voorzitter, kan men m.i. dergelijke quaesties in Indië beter beoordeelen, en toch, dat is mijn grootste grief, wordt de stem van Indië hier zoo weinig gehoord. Het ligt daarom in mijn voornemen, in deze Kamer in de eerste plaats die stem te laten hooren. Uit den aard der zaak zit ik hier als vertegenwoordiger van het Nederlandsche volk en van de S.D.A.P., maar ik acht het mijn plicht, in de eerste plaats hier de stem van het Indische volk, zooals die in en buiten den Volksraad tot uiting komt, te laten hooren en hetgeen door den Volksraad te berde is gebracht, hier tot zijn recht te laten komen.

Te weinig wordt er nog rekening gehouden met de Indische belangen. Het behoeft niet te verwonderen, dat de Indische belangen, de belangen van het land, waar ik bijna 30 jaar van mijn leven heb doorgebracht, mij zeer na ter harte gaan. De grief, die meermalen in den Volksraad tot uiting is gekomen, is, dat met de stemmingen en met de adviezen van den Volksraad door dezen bewindsman en ook door de beide Kamers zoo weinig rekening wordt gehouden. Het verschil in standpunt, dat ten opzichte van de voor Indië van zoo groot belang zijnde quaesties wordt ingenomen, blijkt het duidelijkst uit de behandeling van dit wetsontwerp in Indië en in de Tweede en Eerste Kamer. Dat verschil bestond niet alleen tusschen de Staten-Generaal en den Volksraad, maar ook tusschen de pers in Indië en die in Nederland. In het algemeen kan men zeggen, dat de pers in Indië zich scherp heeft uitgelaten over de actie van de Koninklijke, en gunstig gestemd was ten aanzien van deze voorstellen. Dat verschil bestond ook tusschen de Indische en de Nederlandsche Regeering, waarop ik nog terugkom. Waardoor komt dat? Ik schrijf dat in de eerste plaats hieraan toe, dat men in Indië beter van dergelijke quaesties op de hoogte is.

Ten tweede is er in Indië veel grooter belangstelling voor specifiek Indische quaesties. Men kent in Indië de nooden, belangen en behoeften van land en volk meer van nabij. Speciaal ten opzichte van deze belasting heeft men in Indië besef aan den eenen kant de noodzakelijkheid daarvan en aan den anderen kant, hoe weinig waarde is te hechten aan de argumenten, die daartegen zijn ingebracht, en tevens, hoe goed die lichamen in staat zijn deze belastingen op te brengen.

Het is dan ook wel typeerend hoe betrekkelijk weinig, ja, hoe vrijwel in het geheel geen weerstand is ondervonden in Indië bij de behandeling van deze wetsvoorstellen in den Volksraad, en hoeveel weerstand er hier is ondervonden in de Tweede Kamer en ook in deze Kamer. De verlenging van de productenbelasting, waartegen in hoofdzaak de heer s' Jacob zich richtte, werd ten slotte in den Volksraad aangenomen zonder hoofdelijke stemming. De noodzakelijkheid van deze belasting werd in den Volksraad duidelijk ingezien. Dat in den Volksraad, waar het grootkapitaal toch behoorlijk vertegenwoordigd is, waar men zich zeker zou verzetten tegen maatregelen, die ingingen tegen de belangen van dat grootkapitaal, en waar men de beteekenis van het grootkapitaal inziert, deze voorstellen zonder hoofdelijke stemming zijn aanvaard, spreekt toch m. i. boekdeelen.

Wie de geschiedenis van de plannen ten aanzien van de oliebelasting kent, weet, dat door den Volksraad en de Indische Regeering steeds krachtig is aangedrongen op een behoorlijke belastingheffing van de olie, op een redelijke bijdrage in de schatkist van de groote sommen, die daarin werden verdiend. Men heeft zich in Indië verzet tegen het vrijblijven van de olie en vooral in suikerkringen heeft men zich er altijd over verbaasd, dat, terwijl door de suikerindustrie toch behoorlijk belasting moest worden betaald, de olie steeds werd gespaard. Men staat dan ook vreemd te kijken als men ziet welk een weerstand de plannen hier ondervinden en men vraagt zich wel eens af, of de belangen van Indië niet zwaar wegen of slechts voor zooverre zij strooken met die van het grootkapitaal.

De heer van Vuuren heeft aan de overzijde verklaard, dat, alhoewel hij geen bewonderaar was van deze voorstellen en hij zich in vele opzichten kon vereenigen met hetgeen

(Cramer.)

zijn partijgenoot, de heer van Rijkevorsel had gezegd, hij toch zijn stem aan dit wetsontwerp zou geven, omdat hij meende, dat, waar de Volksraad zijn stem aan dit voorstel had gegeven, slechts in het uiterste geval van die beslissing moest worden afgeweken.

Ik hoop, dat dit standpunt ook door velen in deze Kamer zal worden ingenomen. Het is ook indertijd ingenomen bij de behandeling van het wetsontwerp tot instelling van den Volksraad. Ik herinner mij, dat toen ook van verschillende zijden stemmen zijn opgegaan om zooveel mogelijk den Volksraad te steunen en amendementen en moties, die daar werden aangenomen, over te doen nemen door de Kamer, en den Minister, die dat niet deed, daarvoor ter verantwoording te roepen.

De heer de Gijselaar heeft zoeven opgemerkt, dat ik toch niet steeds die meening zou zijn toegedaan, om maar klakkeloos de uitspraken van den Volksraad over te nemen; dit is inderdaad juist. De samenstelling van den Volksraad is van dien aard, dat niet kan worden gesproken van een behoorlijke vertegenwoordiging van het volk, maar wanneer ik er in dit speciaal geval op aandrang, wel rekening te houden met de uitspraak van den Volksraad, is het hierom: Als in den Volksraad, zooals die is samengesteld, waarin de belangen van het grootkapitaal zeer behoorlijk zijn vertegenwoordigd, met vrijwel algemeene stemmen dergelijke voorstellen worden aangenomen, dan spreekt dat m.i. boekdeelen.

Ten aanzien van het Vlootwetontwerp was dat iets geheel anders, daar was ten eerste een belangrijk grooter aantal leden tegen, daar kon men zeker niet, gelijk hier, spreken van een *communis opinio*.

De heer de Gijselaar: 37 tegen 8.

De heer Cramer: 37 tegen 8. De heer de Gijselaar heeft gesproken van een mogelijke kentering van de stemming, maar ten aanzien der Vlootwet was zeer zeker een zeer belangrijke kentering te bespeuren; het aantal tegenstanders van het Vlootontwerp is steeds toegenomen. Dat is dus een groot verschil.

De heer de Gijselaar heeft zoeven gezegd, ik merkte dit reeds op, dat ten aanzien van dit wetsontwerp ook kon worden verwacht een kentering, want — zoo zeide hij — hij heeft direct toegegeven op een interruptie mijnerzijds, dat hij zich blijkbaar had vergist, — de nieuwe Volksraad zal waarschijnlijk anders samengesteld zijn. Hij heeft zich hierbij beroepen op een uittaling in het Voorloopig Verslag, waar door verschillende leden was opgemerkt, dat deze Eerste Kamer een andere samenstelling had gekregen en dat men dus niet direct de consequenties behoefde te aanvaarden van vorige stemmingen.

Hier heeft een kleine vergissing plaats gehad, die ik zeer begrijpelijk vind. De nieuwe Volksraad zal waarschijnlijk in zijn samenstelling niet conservatiever zijn dan de vorige Volksraad.

Mijnheer de Voorzitter! In deze stemming van den Volksraad kwam tot uiting — men mag dat gerust aannemen — de publieke opinie van Indië en ik acht het niet raadzaam van de Eerste Kamer om hiervan af te wijken, vooral ook nadat de Tweede Kamer zich met deze voorstellen heeft vereenigd, tenzij daarvoor zeer dringende redenen zijn aan te voeren. Zijn die er niet, dan zou verwerping dezer voorstellen slechts aanleiding geven tot het wekken van wrevel in breede Indische kringen, tot het verscherpen van de reeds bestaande tegenstellingen. Ik zal thans niet over die tegenstellingen spreken, maar het daarover hebben bij de behandeling der Indische begroting, doch men onderschatte die bestaande tegenstellingen toch niet.

Ik zou willen vragen: zijn die dringende redenen op dit oogenblik aanwezig? Bestaan er afdoende motieven, om af te wijken van het oordeel van Volksraad en Tweede Kamer? Men heeft gezegd, dat het hier gold een eerezaak voor de Eerste Kamer: men doelde op de aanneming der motie-Lanschot; de Eerste Kamer behoorde daarom wel afwijzend tegenover dit voorstel te staan.

Mijnheer de Voorzitter! Dat lijkt mij toch onjuist. Ik kan mij best voorstellen, dat zij, die indertijd voor de motie-Lanschot hebben gestemd, zich ten slotte zullen kunnen vereenigen met dit wetsvoorstel. Afgescheiden van het feit, dat de Eerste Kamer geheel anders is samengesteld en dat — wat nog zwaarder dient te wegen — de financiële omstandigheden geheel veranderd zijn, acht ik ook om andere redenen dit voorstel zeer wel te aanvaarden voor de voorstanders van voornoemde motie.

Ik heb de betreffende stukken nog eens er op nageslagen en als ik het betoog van den heer van Lanschot indertijd goed begrepen heb, dan was het doel der motie om bij de Regeering drang uit te oefenen, om het belastingapparaat zoo spoedig mogelijk in orde te brengen. Het ging hier dus in hoofdzaak om een beteren grondslag voor het Indische belastingstelsel te krijgen.

Daaraan is m. i. door den Minister voldoende te gemoet gekomen. Ik meen, dat de Minister in dit opzicht niet in gebreke is gebleven.

De heer de Muralt heeft gezegd, dat hij van meening was, dat de Minister hier met geheel nieuwe voorstellen was gekomen. Het is mij onbegrijpelijk, hoe de heer de Muralt tot die conclusie is kunnen komen. Dat is het punt, waarvan hij bij zijn geheele redevoering is uitgegaan. Ik kan slechts verklaren, dat m. i. de heer de Muralt dan de stukken zeer slecht heeft bestudeerd, want hier is toch geen sprake van nieuwe belastingen, maar slechts van verlenging van bestaande belastingen. Er is geen sprake van, dat de Minister, onder het mom van correctieven, hier er op uit is geweest de belastingen te verzwaren. Bij de behandeling van de motie van Lanschot heeft de Minister duidelijk gezegd — wij lezen het ook in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer —, dat er twee redenen zijn om deze belastingen respectievelijk te verlengen en in te voeren, en wel:

„1. dat de toerusting van den dienst der belastingen geen voldoende waarborg opleverde voor de uitoefening van de vereischte scherpe controle op de aangiften voor de inkomstenbelasting;

2. dat de zekerheid ontbrak, dat de beoogde wijzigingen in de inkomstenbelasting, in het bijzonder de toepassing van den nieuwen derden grondslag voor deze heffing: de extra winst, in werkelijkheid aan de schatkist zouden doen toevloeien, wat zij noodig had en waarop bij den opzet van de nieuwe regeling dier belasting was gerekend.”

M. i. is er dus geen sprake van een nieuwe belasting en ook niet van een onder het mom van correctief overgaan tot een verzwaring van de belastingen. Ik zou den heer de Muralt, die zoo opkomt tegen een verzwaring van de belasting op het grootkapitaal, willen vragen, wat hij er van zou denken, indien door afstemming van deze voorstellen men zal moeten overgaan tot een verzwaring van de lasten, die op het volk drukken? Acht hij dat dan niet onbillijk?

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb zoeven gezegd, dat ik van meening ben, dat de Minister in dit opzicht niet in gebreke is gebleven, en dat hij voldoende te gemoet is gekomen aan het bezwaar, indertijd door den heer van Lanschot geopperd. Er zijn krachtige stappen gedaan om tot een ingrijpende verbetering van het Indische belastingapparaat te komen. Daaronder dient men tweeërlei te verstaan. In de eerste plaats den belastingdienst zelf en in de tweede plaats de gebreken, die kleven aan de extra-winstbelasting. Beide laten nog zeer veel te wenschen over.

Wat den belastingdienst betreft, zou ik het volgende willen opmerken: Ik ken de heeren, die daarbij werkzaam zijn, voldoende; ik weet, dat deze heeren hard werken en in alle opzichten hun plicht doen, maar er bestaat een groote achterstand op belastinggebied in Indië. Tientallen van jaren is deze dienst veronachtzaamd. In het algemeen was Indië tot voor kort een eldorado voor belastingbetalers. De heer Helffrich, een zeer bekend Indisch financier, heeft eens gezegd, dat het verzet tegen deze en andere belastingplannen in hoofdzaak daaruit voortvloeit, dat men overstapte van een

57. Wijz. en aanv. v. d. begz. van middelen van Ned. Indië voor 1923 (Verl. van de productenbel. en inv. aardoliebel.)

(Cramer.)

vrijwel belastingloze periode in een periode, waarin een ingewikkeld belastingstelsel van kracht werd. Het werk van deze belastingambtenaren is aanzienlijk verzwaaard juist door de gebreken, die kleven aan de extra-winstbelasting, met name de kapitaalsaantooning. Het werk wordt bovendien nog verzwaaard, doordat er niet overal een behoorlijke boekhouding bestaat. Bovendien zijn de resultaten der extra-winstbelasting nog niet ten volle bekend. De uitwerking van het tegenwoordige belastingstelsel kan nog niet geheel worden overzien. Gezien deze omstandigheden, is het niet te verwonderen, dat de Minister met deze voorstellen komt.

Ik wilde nog op iets anders wijzen. In Indië zelf is een krachtige aandring uitgeoefend om de productenbelasting voor een jaar te verlengen en een aardoliebelasting te heffen. De heer Bodenhausen, directeur van Financiën, heeft gezegd bij de behandeling in den Volksraad, dat hij deze belastingen onmogelijk kon missen. Er is hier geen sprake van tegenwerking in Indië; er is met kracht gewerkt aan de verbetering van het stelsel. Ik wijs bij voorbeeld op de totstandkoming van de belastingcommissie in Indië, aan wie zeker niet kan worden verweten, dat zij niet actief is opgetreden. De belastingcommissie heeft haar rapport ingediend; dat rapport is nader bestudeerd door de commissie-Bruins en, naar de Minister heeft medegedeeld, is te verwachten, dat deze belastingvoorstellen nog dit jaar in den Volksraad in behandeling zullen komen.

Men heeft dus niet nagelaten om in dit belastingapparaat de noodige verbeteringen aan te brengen; men kan nu eenmaal geen ijzer met handen breken. Ik zou dus de leden van deze Kamer willen wijzen, enerzijds op den nog betrekkelijk gebrekkigen belastingdienst, op den kolossalen achterstand, die daarbij bestaat, en op de groote moeilijkheden, die wij in Indië hebben te overwinnen. Ik zou er verder op willen aandringen, dat er in deze Kamer ernstig rekening werd gehouden met den aandring in deze aangelegenheid uitgeoefend door de Indische Regeering. Indertijd, bij de behandeling van de motie-van Lanschot, heeft ook de heer Idenburg gezegd, dat wij toch zeker dienen rekening te houden met wat ons uit Indië wordt aanbevolen.

Er dient ook groote voorzichtigheid te worden betracht met betrekking tot de invoering van een geheel nieuw belastingstelsel. Zocals de Minister gezegd heeft, zullen rijpe overweging en nauwgezette waarneming van de feiten hieraan vooraf moeten gaan. Deze waarschuwing behoeven niet zij, die op de hoogte zijn van het tot stand komen van het belastingstelsel, zooals wij dat thans in Indië kennen. Wat is daar al niet aan voorafgegaan, wat een voeten heeft het niet in de aarde gehad, hoe lang heeft het niet geduurd voor deze wetsontwerpen in het *Staatsblad* zijn gekomen! Het is niet onwaardig daar iets van mee te deelen, omdat de heeren, die op den Minister zoo'n aandring uitoefenen om met nieuwe voorstellen te komen, daaruit nog wel wat kunnen leeren.

Die voorstellen werden in den Volksraad met vrij veel sympathie ontvangen en aanvaard, nadat zij krachtig waren verdedigd door den toenmaligen directeur van Financiën den heer Talma, die later, als president van het Suikersyndicaat, met evenveel warmte er zich tegen heeft verklaard en getracht heeft zijn eigen kind den nek om te draaien.

Het heeft geruimen tijd geduurd alvorens deze voorstellen hier in Nederland tot stand kwamen. De Minister heeft er aan geschaafd en ik moet eerlijk verklaren, dat ik geen wonderaar ben van die schaaftpartij, want inderdaad zijn m. i. de voorstellen daardoor in belangrijke mate verknoeid, met name wat betreft de quaestie van de kapitaalsaantooning, waarvoor van uit Indië gewaarschuwd is en waartegen ook mijn partijgenoot van den Tempel in de Tweede Kamer heeft gewaarschuwd.

Minister en Kamer zijn indertijd luchtig over die bezwaren heengestapt. Men zit nu met de gevolgen er van, en die gevolgen heeft men te aanvaarden. Een van die gevolgen is het correctief, de productenbelasting.

Bij de behandeling van de Indische begroting voor 1923 heeft de Indische Regeering verklaard, dat het resultaat van die kapitaalsaantooning was, dat alleen bij exorbitante winsten het mogelijk was, de extra-winstbelasting te heffen.

Zooals ik reeds zeide, heeft die aantooning bovendien aanleiding gegeven tot veel werk en achterstand bij de inning der belastingen en *last not least* tot derving van tientallen millioenen. Als dus nu verlenging van de productenbelasting wordt voorgesteld, zijn daaraan schuld de heeren, die indertijd de extra-winstbelasting hebben aanvaard en Indië mag niet opnieuw de dupe worden ten gevolge van een afwijzing van die verlenging.

Ik meen dan ook, dat deze voorstellen ook door de toenmalige voorstemmers van de motie-Lanschot kunnen worden aanvaard. Aan hun wenschen is en zal worden te gemoet gekomen, al is een en ander door allerlei omstandigheden niet zoo vlug gegaan als zij zich hadden voorgesteld, maar van onwil of tegenwerking is geen sprake. Hier gold *force majeure*.

Ik wil nog op een ander punt wijzen. De aanneming van de motie-van Lanschot had op zich zelf geen geldelijke nadeelige consequenties. De voorstanders van de motie hebben indertijd gestemd voor het wetsontwerp tot aanvulling van de Indische Tariefwet, waarbij was ingesloten een verhooging der uitvoerrechten. Maar het niet aanvaarden van deze voorstellen heeft zeer ernstige financiële gevolgen, daaraan zouden zeer groote nadeelen voor Indië vastzitten. Het gaat hier om een 20 millioen, die Indië zou derven. Ik denk hierbij aan de afschaffing van de uitvoerrechten, de verlenging van de productenbelastingen en de invoering van de aardoliebelasting. Worden deze voorstellen afgestemd, dan zal Indië die 20 millioen moeten missen. De Minister heeft uitdrukkelijk verklaard, dat, ondanks de krachtig doorgevoerde bezuiniging, hij het geld onmogelijk kan missen, en dat alle middelen noodig zijn om geen nieuwe tekorten te doen ontstaan. Door verwerping van deze voorstellen zou een tekort ontstaan van 20 millioen. Dat tekort zou moeten worden gedekt in verband met het streven, om te komen tot een sluitende begroting. Verwerping zou dus neerkomen aan den eenen kant op nog meer bezuinigen en aan den anderen kant op verzwaring van de lasten der bevolking. Kan het niet uit de diepte, dan moet het uit de breedte. Maar m. i. zijn bij beide de grenzen van het toelaatbare overschreden. Ik zal thans niet spreken over de bezuiniging, maar mijn meening is, dat door de nu reeds getroffen bezuinigingsmaatregelen in Indië vitale belangen van land en volk worden geschaad. Aan den anderen kant acht ik het eveneens ontoelaatbaar, om de zware lasten, die nu reeds op de bevolking drukken, nog meer te verzwaren. Wie durft hier dan te spreken van begane onbillijkheden? Acht men het dan niet onbillijk, om de lasten af te wentelen op anderen, wier draagkracht reeds verre en verre overschreden is? Zij, die tegen dit wetsontwerp zullen stemmen, laden op zich de consequentie, om straks bij de behandeling der Indische begroting aan te dringen op nog meer bezuiniging of op verzwaring der lasten van de Indische bevolking, tenzij zij niet wenschen mede te werken aan een sluitend maken der begroting, hetgeen volgens de heeren zelf aanleiding zou geven tot inflatie, tot een verdere depreciatie van den Indischen gulden.

De consequenties van het afstemmen van deze voorstellen zijn dus heel wat ernstiger dan die, welke het gevolg waren van de aanneming van de motie-van Lanschot. Het gaat niet aan Indië te laten bloeden ter wille van in hoofdzaak eenige theoretische bezwaren tegen het vigeerende belastingstelsel, aan welker verbetering hard wordt gewerkt en waaraan de laatste hand wordt gelegd, zoodat voor het bedrijfsjaar 1924 deze belastingen niet meer zullen gelden.

Er is gezegd, dat de Minister in plaats van met deze voorstellen dan maar met andere had moeten komen en dat hij daarvoor voldoende tijd heeft gehad. Er zijn daarbij verschillende middelen aan de hand gedaan, die ik nu niet zal bespreken, en die de Minister in de Tweede Kamer van de hand heeft gewezen. Op mij echter hebben die aangeprezen middelen den indruk gemaakt, dat die eerder de kwaal vergerden dan verbeterden.

Ook de oplossing, door den Ondernemersraad aan de hand gedaan tot het heffen van opcenten, zou m. i. een nog grooter onbillijkheid scheppen dan het tegenwoordige belastingstelsel.

10de VERGADERING. — 6 MAART 1924.

57. Wijz. en aanv. v. d. begr. van middelen van Ned. Indië voor 1923 (Verl. van de productenbel. en inv. aardoliebel.)

(Cramer.)

Door al die middelen zou nog meer verwarring worden gesticht, de belastingdienst zou nog meer worden verzwakt en de achterstand zou grooter worden tot nadeel van den fiscus, het Land en de betrokkenen zelf. Enkele van die middelen zijn door den directeur van Financiën in Indië met groote beslistheid afgewezen. Het is wel typeerend, dat de Volksraad hem hierbij steunde.

Ik acht het verwijt aan den Minister, dat hij tijd genoeg gehad heeft om met andere voorstellen te komen, ongegrond. Daaraan zit heel veel vast en bovendien zijn de resultaten van die extra-winstbelasting, in verband met den bestaanden achterstand, nog niet geheel bekend.

Een der naar voren gebrachte bezwaren was verder, dat niet alle lichamen werden getroffen, dat men hier en daar een greep deed en dat andere lichamen, die in dezelfde omstandigheden verkeerden, vrij zouden blijven.

Deze onbillijkheid is slechts schijn, want de ondervinding heeft geleerd, dat juist ten gevolge van de kapitaalsaantooning sommige groote kapitaalkrachtige lichamen in een niet te verdedigen bevoorrechte positie zijn geraakt. Om aan die bevoorrechtting nu een einde te maken, dus ter wille van de billijkheid, dienen deze voorstellen. Men zou dus juist een groote onbillijkheid begaan door deze voorstellen te verwerpen.

Dit geldt ook voor de Koninklijke in verband met het feit, dat dit bedrijf zich over de geheele wereld uitstrekt en de resultaten van het bedrijf in het buitenland van grooten invloed zijn op de te heffen belastingen in Indië. In het buitenland zijn de resultaten van het bedrijf op het oogenblik belangrijker minder dan in Indië. De heer de Gijselaar heeft zooeven opgemerkt, dat ook het omgekeerde het geval kan zijn: dat is mogelijk, maar we hebben nu te maken met de werkelijkheid. Wanneer deze belasting niet wordt geheven, zou men kunnen spreken van een groote onbillijkheid, die begaan wordt ten opzichte van verschillende minder financieel krachtige lichamen en zeer zeker ten opzichte van de bevolking van Indië. Ik moet toegeven, dat enkele lichamen, die verkeerden in dezelfde omstandigheden, niet zullen worden getroffen, maar, zooals de Minister gezegd heeft, de groote lekken in het stelsel worden door deze belastingvoorstellen gedicht.

Maar ik zou nu willen vragen, zou men, ter wille van deze moeilijk te ontgane onbillijkheden, nog veel grootere onbillijkheden willen begaan door het afstemmen van dit voorstel?

Enkele leden hebben gezegd, dat wanneer het hier een noodtoestand gold, zij nog wel te vinden zouden zijn, hun stem aan dit voorstel te geven. Inderdaad, hier geldt het een noodtoestand. Er is hier *periculum in mora*. Wie de Indische begroting goed heeft bestudeerd, weet, dat die begroting op dit oogenblik die tientallen millioenen onmogelijk kan missen.

Er is voorts nog gesproken van onstabieleit en rechts-onzekerheid, waardoor het kapitaal zou worden afgeschrikt. In het Voorloopig Verslag kunnen wij zelfs lezen, dat de oliebelasting uit de lucht is komen vallen. Daarvan is geen sprake. Deze voorstellen dienen eenzijdig tot verlenging van bestaande belastingen, en wat betreft de aardoliebelasting, was deze quaestie reeds jaren in de pen; deze voorstellen zijn reeds in November 1922 in den Volksraad aangenomen en in de kringen van de betrokkenen wist men dus reeds lang vooruit, wat er in dit opzicht te verwachten was.

Er is hier zooeven door de heeren de Muralt en de Gijselaar met enkele woorden gesproken over het afschrikken van het kapitaal. Daaromtrent heeft de Minister medegedeeld in zijn Memorie van Antwoord, dat stellige beweringen van afschrikking van het kapitaal hem niet bekend waren, integendeel, dat er verschillende redenen zijn, die er op wijzen, dat het kapitaal zich weer in toenemende mate voor belegging in Nederlandsch-Indië gaat interesseeren.

Verderop zegt de Minister: In plaats van een zich afwenden van het kapitaal, verwacht ondergeteekende eerder het tegendeel: een hernieuwde toestrooming.

De heer de Muralt is niet teverreden met dit antwoord en

met het antwoord, dat de Minister gegeven heeft aan den heer Gerritzen, in de Tweede Kamer. Maar ik wil eens een greep doen uit enkele te mijner beschikking staande gegevens omtrent die hernieuwde belangstelling.

De heer de Gijselaar interrumpert, dat hij bang is voor dien greep, maar hij zal daarover wellicht anders oordeelen als ik hem een en ander mededeel over de bereidwilligheid van het grootkapitaal, om zich in Indië te vestigen. Ik heb hier in de eerste plaats op het oog de plannen, om in verschillende deelen van Indië groote suikerfabrieken op te richten. Ik denk hier bijv. aan het Krawangsche, aan het Indramajoese en andere streken, waar plannen bestaan, om groote uitbreiding te geven aan den rietaanplant, om over te gaan tot de oprichting van suikerfabrieken.

Ik denk hier verder aan de plannen tot oprichting van een groote suikerfabriek op de Pamanoekan en Tjasemlenden en ten slotte aan de groote plannen die de Handelsvereniging Amsterdam koestert in Zuid-Djember, waar die handelsvereniging tienduizenden bouws groote concessies heeft aangevraagd, om daar nieuwe suikerfabrieken op te richten.

Ook ten aanzien van de rubber- en de koffiecultures kunnen wij een verhoogde belangstelling constateeren. Ik heb hier een bericht uit het *Soerab. Handelsblad*, waarin de Oosthoek-redacteur schrijft, dat er nog steeds opmerkelijk veel vraag is naar ondernemingen, in het bijzonder in het Malangsche. De meeste belangstelling gaat uit van Engelsche zijde en geldt speciaal rubberondernemingen. Het is hoofdzakelijk nieuw Engelsch kapitaal, dat aanvragen doet.

Dezelfde correspondent zegt, dat ook in het Malangsche groote belangstelling valt te constateeren van Fransche zijde voor koffie-ondernemingen.

Ten slotte, Mijnheer de Voorzitter, heb ik nog een bericht, overgenomen door de *Nieuwe Rotterdamse Courant*, naar ik meen ontleend aan *De Locomotief*, waarin wordt vermeld, dat er nieuwe aanwijzingen zijn van een steeds toenemende belangstelling van Amerikaansche zijde voor den handel tusschen Nederlandsch-Indië en de Vereenigde Staten en dat in Weltevreden een kantoor is geopend van het Departement van Handel, Bureau of Foreign and Domestic Commerce van de Regeering der V. S. van Amerika.

De heer de Muralt heeft zooeven geïnterrupteerd, dat men, door deze belastingvoorstellen aan te nemen, het grootkapitaal wegjaagt en dat er dan van deze plannen niets tot stand zou komen. Ik acht de interruptie van den heer de Muralt geheel onjuist, want het grootkapitaal verwacht niet anders dan dat deze voorstellen zullen tot stand komen. Deze voorstellen hebben bijv. niet den minsten invloed gehad op de Handelsvereniging Amsterdam om door te gaan met het maken van plannen voor het vestigen van nieuwe suikerondernemingen op Java. Ieder, die den toestand kent, weet dan ook, dat er geen vuiltje aan de lucht is en dat de suikercultuur in Indië een groote toekomst te gemoet gaat. Degenen, die het ontkennen, spreken onwaarheid. Ik zou den heeren, die steeds komen met de bewering, dat het kapitaal wordt afgeschrikt, willen vragen, om nu eens met bewijzen voor den dag te komen. Ook in den Volksraad is gepoogd aan te toonen, dat het grootkapitaal zou worden afgeschrikt. Maar de directeur van Financiën heeft duidelijk aangetoond, dat de belastingen in Indië niet zwaarder zijn dan elders en dat er dus geen enkele aanleiding bestaat voor het kapitaal om zich terug te trekken.

Ik wil hier ook nog een uitspraak aanhalen van den directeur der Javaasche Bank, den heer Zeilinga. Deze zeide, dat Indië een eerste klasse beleggingsveld was voor het grootkapitaal. Laten de heeren, die het tegendeel beweren, eens met bewijzen komen.

Het doet mij genoegen, dat de Minister ten slotte ook eenigszins uit zijn slof is geschoten ten aanzien van Heetze, waaraan wij jarenlang gewend zijn, van de zijde van het grootkapitaal, speciaal tegen de belastingpolitiek. De Minister schrijft in de Memorie van Antwoord:

„Wanneer echter telkens en telkens weer de onderstelling wordt uitgesproken, dat zekere Regeeringsmaat-

57. Wijz. en aanv. v. d. begt. van middelen van Ned. Indië voor 1923 (Verl. van de productenbel. en inv. aardoliebel.)

(Cramer.)

regelen het kapitaal zullen afschrikken, dat de Regeering er steeds op uit is, speciale belastingen te heffen waar iets te halen valt en dergelijke voorstellingen meer, zal dit zeker aan die toestrooming niet bevorderlijk zijn."

Die Hetze is gevoerd o. a. in *Le monde nouveau* en *The New World*, waarin een scherpe critiek werd uitgeoefend op de belastingpolitiek en de politiek in het algemeen van de Indische Regeering; deze artikelen waren blijkbaar geïnspireerd door Hollandsche grootkapitalisten. De directeur van financiën zei daarvan, dat, indien het juist was, dat achter die Hetze het Nederlandsche grootkapitaal zat, dit meer dan misdadig zou zijn. Ik heb toenmaals in den Volksraad gezegd, dat er wat achter zat en dat de bedoeling van het grootkapitaal was, om de Regeering te dwingen een reactionnaire politiek te voeren en terug te komen op allerlei plannen. De heeren zijn daarin helaas geslaagd; bij de Indische begroting kom ik daarop nog nader terug.

Ik zou nog omtrent deze belastingen dit willen zeggen, dat zij werkelijk zoo slecht niet zijn als ze worden voorgesteld; er wordt wel degelijk rekening gehouden met de bedrijfsresultaten. Zijn de uitkomsten der bedrijven niet gunstig, dan zal de belasting ook weinig opbrengen en niet zwaar drukken. Er wordt wel degelijk rekening gehouden met de behaalde winsten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb tot nog toe den Minister verdedigd, maar thans zou ik nog wel iets tegen den Minister willen aanvoeren, naar aanleiding van de opmerkingen in het Voorloopig Verslag over de berekening van den kostprijs. Men heeft er in het Voorloopig Verslag bij den Minister op aangedrongen, om bij de kostprijsberekening uit te gaan van een meer rationeele berekening.

Men heeft nl. den Minister gevraagd om, waar Zijn Excellentie in verschillend opzicht te gemoet was gekomen aan de bezwaren van de betrokkenen tegen deze productenbelasting, nu ook de nadeelen ten aanzien van de schatkist weg te nemen. Bij de berekening van den kostprijs, die voor de vaststelling der productenbelasting in aanmerking komt, worden medegerekend de tantièmes van het personeel en de inkomstenbelasting naar de grondslagen: zuiver inkomen en overwinst, en nu zal ieder moeten toegeven, dat deze belasting niet behoort te drukken op den kostprijs, ten minste bij de berekening van den kostprijs voor de vaststelling der productenbelasting. Dat was ook de meening van de Indische Regeering, en de Minister zelf geeft toe, in de Memorie van Toelichting, dat deze berekening niet rationeel is. Zoals ik zei, de Indische Regeering was die meening ook toegedaan, en toen ik in den Volksraad bezwaar maakte tegen deze irrationeele berekening van den kostprijs, heeft de Regeering mij geantwoord, dat zij nadere wijziging van de ordonnantie in overweging zou nemen. Zij is daarop echter teruggekomen, vermoedelijk, nadat uit het overleg met den Minister gebleken was, dat deze bewindsman niet genegen was, om daarin verandering te brengen.

Hoewel de Minister in de Memorie van Toelichting toegeeft, dat er aanleiding bestaat om in de berekening van den kostprijs verandering te brengen, weigert hij daaraan gevolg te geven, met het oog op de moeilijke tijden, die de Indische cultuurbedrijven hebben doorgemaakt en ten deele nog doormaken. De Minister staat te dien opzichte in de Memorie van Antwoord op hetzelfde standpunt als in de Memorie van Toelichting. Nu zou ik hieromtrent dit willen opmerken. Dat de Indische cultuurbedrijven op dit oogenblik nog een moeilijken tijd doormaken, lijkt mij inderdaad onjuist, het tegendeel is waar. Dat zij moeilijke tijden hebben doorgemaakt, geldt zeker voor de rubber, koffie, thee en tabak, maar niet ten aanzien van de suikercultuur. Die heeft in de laatste jaren een zeer goeden tijd doorgemaakt, en over het algemeen zijn in de laatste jaren in het suikerbedrijf hooge winsten behaald, en juist die irrationeele berekening van den kostprijs van de suiker heeft eenige tientallen miljoenen doen derven.

Nu zegt de Minister, dat hij zeer verwonderd is over de opmerking in het Voorloopig Verslag, dat dit Indië ongeveer 50 miljoen heeft gekost. De Minister zegt:

"Het is overigens niet aannemelijk, dat de suikerbelasting alleen ten gevolge van een minder rationeele kostprijsberekening ongeveer 50 miljoen gulden zou zijn tegengevallen. Voor 1922 werd die belasting in het geheel op f 14,8 miljoen geraamd. Het is duidelijk, dat een betrekkelijk onbelangrijke herziening van de kostprijsberekening niet ten gevolge had kunnen hebben, dat de opbrengst der belasting tot meer dan het viervoudige zou zijn gestegen."

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb aan den eenen kant over dit antwoord eenigszins verwonderd gestaan, want daaruit zou blijken, dat de Minister niet geheel op de hoogte is van de uitkomsten van de Indische suikerbelasting, maar aan den anderen kant heb ik er mij ook eenigszins aan geërgerd, want er wordt hier een scheeve voorstelling van zaken gegeven. Inderdaad zou de argeloze lezer zich niet kunnen voorstellen, hoe het mogelijk is, dat een belasting, die in 1922 slechts 14,8 miljoen opbrengt, een tegenvaller vertoont van 50 miljoen. Dat schijnt onbegrijpelijk. Maar die suikerbelasting heeft toch niet alleen gegolden voor 1922, maar ook voor 1921 en andere jaren. En waarom heeft de Minister niet opgenomen wat de raming en de uitkomst waren van het voorgaande jaar? Want daaruit zou blijken, van hoe grooten tegenvaller wij hier mogen spreken. Ik wil hier aanhalen, wat in de Regeeringsstukken hieromtrent heeft gestaan. In de Nota betreffende den toestand van 's Lands financiën met betrekking tot de begroting van Ned.-Indië voor 1923 wordt door de Indische Regeering verklaard, dat de belastingen voor 1921, die eerst in 1922 tot inning konden komen, wat de suiker betreft, een tegenvaller van 50 miljoen geven, welke zijn oorzaak vindt in de sterke kostprijsstijging, welke bij de opstelling van de desbetreffende raming niet was voorzien. Elke insider weet, dat de kostprijsstijging haar oorzaak in hoofdzaak vond in een minder rationeele kostprijsberekening.

Mijn partijgenoot Vleming, het bekende hoofd van den belasting-accountantsdienst in Indië, heeft in een rede, die later in druk is verschenen, „Theorie en Practijk van de Indische belastingen”, daarop ook gewezen. Ik lees daar op bladz. 17:

„In dit verband wijs ik b.v. op het feit, dat over oogst 1920 voor suikerbelasting is geraamd bijna 118 miljoen gulden, doch dat slechts ontvangen is ongeveer 69½ miljoen.

Dit is dus een tegenvaller van 48½ miljoen gulden, veroorzaakt doordat niet ongeveer f 5 per pikol geheven werd, zooals men verwacht had te zullen ontvangen van „de suiker” uit oogst 1920, waarvan de opbrengst gemiddeld f 34 per pikol bedroeg, maar nog geen f 3.”

Hij komt dan ook op tegen de irrationeele kostprijsberekening. Ook in zijn „Critisch antwoord op de belastingnota van prof. Treub” wijst hij daarop. Hieruit blijkt, dat de bewering van het Voorloopig Verslag volkomen juist was. Dit gold een tegenvaller van één jaar. Men mag aannemen, dat de irrationeele berekening van den kostprijs, niet alleen van de suiker, maar ook van andere producten, ons tientallen miljoenen zal kosten of heeft gekost. En dat in deze tijden! Ik kan dan ook slechts betreuren, dat de Minister, in tegenstelling met de Indische regeering — dat blijkt zoo niet in het openbaar, maar het is mij bekend, dat de Indische regeering voor mijn argumenten wel wat voelde — niets heeft willen weten van een andere, rationeeler kostprijsberekening. Het verwijt, in het Voorloopig Verslag, dat de Minister veel te veel toegeeflijkheid heeft getoond tegenover de heeren van het grootkapitaal, is dan ook volkomen juist. Hebben de heeren, die zoo opponeeren tegen den Minister, wel reden tot klagen en hebben zij het recht om te spreken van onbillikheden?

Ik zou willen vragen: naar welke zijde zijn hier onbillikheden begaan? De Minister is te gemoet gekomen aan de bezwaren, die de betrokkenen hadden tegen de gebreken, die kleefden aan de productenbelasting, maar waarom heeft de

57. Wijz. en aanv. v. d. begr. van middelen van Ned. Indië voor 1923 (Verl. van de productenbel. en inv. aardoliebel.)

(Cramer.)

Minister dit niet gedaan ten aanzien van de bezwaren van den fiscus?

Ik dring er daarom bij den Minister op aan, deze quaestie nog eens ernstig te overwegen, omdat ook ten aanzien van de aardoliebelasting de Minister in dezelfde fout vervalt.

Thans nog een enkel woord over de aardoliebelasting.

Ik zal niet oprakelen wat hierover te doen is geweest, maar dit is een feit, dat het de olie gelukt is steeds te ontsnappen aan een redelijke belasting. Het moet worden erkend, ook door den Minister, dat de olie de laatste jaren in een bevoorrechte positie heeft verkeerd. Door deze belasting wordt eindelijk de aardolie op één lijn gesteld met andere producten, die tot nog toe, ten aanzien van de olie, in een ongunstige positie verkeerden, en die reeds jarenlang werden getroffen door de productenbelasting. Uit de stukken blijkt duidelijk, dat juist dit groote bedrijf der aardolie heeft geprofiteerd van de gebreken, die kleefden aan de extra-winstbelasting en dat de toepassing van een correctief voor dit bedrijf alleszins gerechtvaardigd is.

De uitvoerrechten zullen worden afgeschaft en daarvoor in de plaats komt deze belasting, die rekening houdt met de uitkomsten van het bedrijf. Dit is een groote vooruitgang, want de uitvoerrechten zelf hielden geen verband met de uitkomsten van het bedrijf.

In dit bijzonder ingewikkelde bedrijf, dat een internationaal karakter draagt, dat terreinen ontgint in Indië, Mexico, Rusland; waarbij wij hebben te doen met een zeer gecompliceerd samenstel van allerlei zusterbedrijven; waarbij wij aantreffen een maatschappij, die zorgt voor de productie, voor de ontginning van de olievelden en voor de raffinage, een andere maatschappij, die weer zorgt voor het vervoer, middels schepen, en voor het opslaan van de olie in de tanks, en ten slotte weer een andere maatschappij, die zorgt voor de distributie, is het gemakkelijk de ergens gemaakte winst weg te werken, te maskeeren en is het mogelijk de winst, die met de uit Indië verkregen olie wordt gemaakt, te schuiven op de een of andere zustermaatschappij.

De heer de Muralt zeide: Als we hier niet hadden te maken met een internationaal lichaam, zouden we hier over deze voorstellen niet behoeven te spreken, want dan zou er geen winst gemaakt worden. Dat dient hij toch even nader te bewijzen. Juist door dat internationaal karakter is het zoo gemakkelijk de winst te verdonkeremanen; desnoods kan met de boeken in de hand worden aangetoond, dat op de Indische olie verlies is geleden. Ik herinner slechts aan allerlei tegenstrijdige berichten op dit gebied en aan de loslippigheid van den voorganger van den heer Deterding, den ouden heer sir Samuel, die zich op een diner liet ontvallen, dat 95 pct. van de winst van de Koninklijke Shell combinatie gemaakt wordt met de olie uit Indië. Engeland had toen booze belastingplannen. Thans wordt de zaak omgedraaid. Wat hebben we nu aan dergelijke beweringen?

Waar het nu zeer moeilijk is — de Minister zal dit moeten toegeven —, om achter de juiste cijfers van de winsten te komen, die gemaakt worden met het Indische bedrijf, waren die uitvoerrechten nog zoo kwaad niet; ik zal thans echter niet dieper ingaan op het voor of tegen van het stelsel van uitvoerrechten.

De Koninklijke had het dan ook aan zich zelf te danken, wanneer zij indertijd getroffen zou zijn door te zware uitvoerrechten. Ik denk hier aan het amendement, dat indertijd in den Volksraad is ingediend en met groote meerderheid is aangenomen, waarvan de eerste ondertekenaar mijn collega Vreede was en de tweede ondertekenaar ondergeteekende.

Er is over dat voorstel heel wat te doen geweest; het is met groote meerderheid in den Volksraad aangenomen en later ook door de Indische Regeering overgenomen. Er is echter niets van terechtgekomen, omdat de Minister dat voorstel niet heeft overgenomen; er is toenmaals gezegd, dat, als deze belastingen ten uitvoer waren gekomen, het gehele aardoliebedrijf had moeten worden opgedoekt.

De heer Vreede heeft daarop in de *Nieuwe Rotterdamse Courant* de Koninklijke uitdrukkelijk uitgenoodigd, met behoorlijk controleerbare cijfers de juistheid dezer bewering

aan te toonen, maar tot nu toe is men in gebreke gebleven daarop te antwoorden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet voldoende beoordeelen, of deze belasting inderdaad te zwaar zou zijn geweest. De ingewikkeldheid van het bedrijf en de wijze, waarop de heer Deterding en de heeren van de Koninklijke al wat voor ons van belang zou kunnen zijn weten te maskeeren, maken het zeer moeilijk om te komen tot een zuivere taxatie van de winsten, die gemaakt worden in het oliebedrijf in Nederlandsch-Indië.

De heer de Muralt was bang, dat ik hem met eenige millioenen om het hoofd zou smijten. Ik denk daar niet aan. Er is al zooveel gezegd en geschreven over de groote winsten van de Koninklijke, maar het blijft altijd een gooiën met de muts. De heer Vreede was indertijd door insiders ingelicht en schatte de winst op 300 ad 378 millioenen; ik ben gekomen tot een cijfer van 200 ad 300 millioenen. Ik weet niet, of dit cijfer juist is, maar de heer de Muralt kan ook niet de groote van die winst met juistheid opgeven. Maar dit is wel gebleken uit de stukken van den Minister en uit de requesten van de Koninklijke zelf, dat in 1921, toen de vette jaren al lang voorbij waren, de Koninklijke nog een winst heeft gemaakt van 100 millioenen; dit zal wel een minimum zijn.

Het staat in elk geval vast, dat deze belasting eenzijdig niet onbillijk is te noemen in verband met de lasten, die op andere lichamen rusten en op de bevolking, en anderzijds, dat deze belasting zonder eenig bezwaar kan worden opgebracht. Deze overwegingen hebben dan ook de Indische Regeering en den Volksraad er toe geleid, om aan te dringen op verzwaring van de belastingen op het aardoliebedrijf.

Omtrent het thans in behandeling zijnde voorstel wil ik even mededeelen, wat daaromtrent te doen is geweest in den Volksraad. Toen dit voorstel — d.w.z. het droeg toen nog een eenigszins ander karakter — in November 1909 den Volksraad bereikte, bleek uit het uitgebrachte afdeelingverslag dat niemand eenig bezwaar had tegen dit voorstel en dat men het toejuichte; alleen werd de vrees uitgesproken, dat, gezien de voorgeschiedenis, niets van deze belasting terecht zou komen.

Bij de Indische Regeering werd er op aangedrongen om toch vooral ook den Minister er van te overtuigen, dat deze belasting noodzakelijk was. Ondanks dat er in den Volksraad geen bezwaren bestonden tegen deze belasting, werd dit voorstel, voordat het in openbare behandeling kwam, teruggenomen en vervangen door een ander belastingvoorstel, dat 10 millioen minder zou opbrengen.

De verklaring daarvoor was, dat naar aanleiding van een nader overleg met den Minister dit nieuwe voorstel werd ingediend. Het verschil tusschen deze voorstellen is vermeld in de Memorie van Toelichting. De heer de Muralt heeft daarop reeds met een enkel woord gewezen. Het groote verschil is, dat men in Indië van meening was, dat progressie in de heffingsschaal verder zou kunnen worden doorgevoerd, terwijl de Minister daarentegen van oordeel was, dat die aardoliebelasting geheel overeenkomstig de productenbelasting moest zijn en dat er geen noodzakelijkheid bestond om hier van een anderen grondslag uit te gaan. Er was nog een verschil van meening tusschen de Indische Regeering en den Minister. De eerste ging van een andere kostprijsberekening uit dan de Minister en kwam daardoor tot een bedrag van 16 millioen; ten slotte zal echter, ten gevolge van de door den Minister aangenomen kostprijsberekening, niet meer worden opgebracht dan 13 millioen.

In den Volksraad was men zeer ontstemd over deze geschiedenis. Het is wel eens aardig om mede te deelen, dat juist de Katholieke fractie in den Volksraad scherpe critiek heeft uitgeoefend aan het adres van den Minister; het waren vooral de heeren Bürer en ten Berge, die critiek uitoefenden. Doch ook de heer Bergmeijer, voorzitter der antirevolutionaire club, heeft zich met de wijziging van de oorspronkelijke voorstellen niet kunnen vereenigen en heeft mijn motie, die ten doel had het aanvankelijk ingediende voorstel te handhaven ondersteund. Ten slotte is de motie zonder hoofdelijke stemming aangenomen; alleen de heeren 's Jacob en Houtsma verzochten aantekening, dat zij er tegen waren. Ik acht het

57. Wijz. en aanv. v. d. begr. van middelen van Ned. Indië voor 1923 (Verl. van de productenbel. en inv. aardoliebel.)

(Cramer.)

wel van belang om hier even aan te halen wat door den heer ten Berge bij die gelegenheid is gezegd. Daaruit blijkt, dat ook de Katholieken in Indië voelen, dat wij die belastingen niet kunnen missen. Hij zeide dan:

„In dezen benardden tijd voor de schatkist, waarin honderden menschen door den Staat uit harde noodzaak werkeloos worden gemaakt, terwijl inflatie van den gulden ons als een dreigend spookbeeld voor oogen wordt gehouden door de geldmannen en ons de eisch wordt gesteld om coûte que coûte de begroting van 1925 kloppend te doen zijn, — in zulk een tijdsgewricht ontnemt de eigen Regeering het land een bate van tien millioen. Hoevele landsdienaren zouden daardoor niet voor broodsgebrek en ondergang bewaard kunnen blijven? Moet de Regeering hieraan niet eer gedacht hebben dan aan een verhooging van het arbeidsloos inkomen, hetgeen zij met een belastingvermindering bewerkt?”

Daarop volgde een critiek aan het adres van den Minister, die ik echter achterwege zal laten.

Van belang is ook wat de heer Bürer heeft gezegd, een zeer bezadigde oude heer, zooals wij die ook in deze Kamer kennen en die meermalen is aangehaald bij de behandeling van de Vlootwet. Deze verklaarde:

„Tot nu toe heb ik mij nimmer warm gemaakt voor de petroleumpolitiek, maar wat zich thans, om het zoo te noemen, voor mijn oogen afspeelt, is wel in staat om zelfs kalmer naturen, dan waarvoor men mij aanziet — ik zeg niet dat ik het ben, schijn bedriegt wel eens — te doen veranderen.”

Ook hierop volgde een scherpe critiek op den Minister. Het is wel typisch, dat de heer Bürer zijn spijt betuigde, dat niet de Katholieke fractie de door mij voorgestelde motie had ingediend. Achteraf heb ik daarvan ook spijt, want had de Katholieke fractie de motie ingediend, dan was zij misschien hier in betere aarde gevallen.

Het oordeel van den heer Bürer over de commissie van advies luidde ongunstig. Hij drong er op aan om voortaan bij een dergelijke aangelegenheid het eindadvies te laten uitbrengen door Regeering en Volksraad en niet door de commissie van advies. De practijk heeft bewezen, dat dat juist gezien is. De adviseurs van de Indische Regeering kunnen de zaken veel beter beoordeelen dan de overigens hoogstaande mannen van de commissie van advies.

Mijnheer de Voorzitter! Wat waren nu in Indië in hoofdzaak de argumenten, die er voor pleitten om in dit opzicht de aardolie anders te behandelen dan de andere producten?

Men meende in de eerste plaats, dat Indië die millioenen niet kon missen, terwijl het kapitaal dat bedrag zeer goed kon opbrengen. Aan den anderen kant was men van meening, dat de olie jarenlang in een bevoorrechte positie had verkeer en er geen bezwaar was, om gedurende één jaar dit bedrijf anders te behandelen dan andere ondernemingen. Nog een argument, dat reeds meermalen werd aangevoerd, was, dat een landbouwbedrijf van meer belang is voor Indië dan een mijnbedrijf, of, anders uitgedrukt, minder nadeelen oplevert, omdat eerstgenoemd bedrijf den grond niet uitput en in de naaste omgeving meer welvaart sticht, terwijl bij het laatstgenoemd bedrijf de grond wel wordt uitgeput.

Het is volkomen juist, dat, wanneer door de een of andere omstandigheid, bijv. omdat het erts opdraakt, het mijnbedrijf moet worden gestaakt, de grond uitgeput is en geen waarde meer heeft, wat bij het landbouwbedrijf niet het geval is. Daar wordt de grond niet uitgeput, die grond blijft zijn waarde behouden. Bij het mijnbedrijf heeft zeker een grooter drainage plaats en men was van meening, dat het daarom wenschelijk was, de aardolie zwaarder te treffen, waardoor voor Indië meer behouden bleef.

De Minister komt tegen deze bewering op en zegt, dat die delfstoffen geen economische waarde bezitten, zolang ze niet aan de aardoppervlakte worden gebracht. Ik kan deze meening niet geheel onderschrijven. Ik geloof, dat die

delfstoffen, ook waar ze nog niet aan de aardoppervlakte gebracht zijn, toch een groote waarde vertegenwoordigen, wat bij den verkoop van dergelijke concessies wel zou blijken. De Minister heeft verder gezegd: In dat geval zouden aan andere mijnbouwondernemingen, als die van goud, zilver, steenkolen, ook dergelijke lasten moeten worden opgelegd. Ik zou willen vragen, of het raadzaam is, ons in dergelijke theoretische beschouwingen te verdiepen. In de eerste plaats — de Minister heeft het zelf erkend — verkeert het aardoliebedrijf in geheel andere omstandigheden, omdat het zich over de geheele wereld uitstrekt. Aan den anderen kant is er bij die mijnbouwondernemingen geen sprake van, dat zij in zoo gunstige financieele omstandigheden zouden verkeerden als het aardoliebedrijf.

Verder zegt de Minister, dat de behaalde winst voor den mijnbouwindustriëel geen grootere waarde vertegenwoordigt dan voor den landbouwondernemer, maar integendeel in den aard van het bedrijf veel meer reden ligt om het omgekeerde aan te nemen, wanneer men in deze verschil zou wenschen te zien. De Minister denkt hierbij blijkbaar aan de bekende uitspraak: *mining is chance*, maar het is wel gebleken, dat dit niet zoozeer van toepassing is op het Indisch aardoliebedrijf, hetwelk is gebleken zeer winstgevend te zijn. Ik meen dan ook, dat de Minister in de Memorie van Antwoord de argumenten, die er voor spreken, om de aardolie in dit opzicht anders te behandelen dan andere producten, niet behoorlijk heeft weerlegd. Ik moet het betreuren, dat de Minister geen termen heeft kunnen vinden om rekening te houden met onze motie, die uitdrukking gaf aan de publieke opinie in Indië en het oorspronkelijk voorstel niet heeft ingediend, een voorstel, dat de Indische Regeering vermoedelijk niet onwelgevallig zou zijn geweest. Ik zie hierin, evenals de leden van de Katholieke fractie van den Volksraad, een capitulatie van den Minister voor de macht van de aardolie-industrie. De Minister zegt, dat dat voorstel hier zeker geen ingang zou hebben gevonden. Ik weet niet, of de weerstand, dien de Minister in de Tweede Kamer en ook hier heeft ondervonden, dan zooveel grooter zou zijn geweest. Waar echter de Minister zich heeft verzet tegen het oorspronkelijke voorstel, en waar deze zaak door de Tweede Kamer reeds is afgehandeld, acht ik het onnuttig, om door een motie een uitspraak van de Eerste Kamer in deze aangelegenheid uit te lokken, omdat het uitgesloten is, dat deze motie ook maar eenige kans van aanneming zou hebben.

Tegen deze belasting is door het aardoliekapitaal een zeer zware campagne gevoerd. Wij zijn doodgegooid met requesten. De geheele industrie, die in relatie staat met de Koninklijke, is in het geweer gebracht en men heeft niet geschroomd, een valsche, onjuiste voorstelling van zaken te geven.

Ten slotte is men gekomen met het dreigement, om de zaak voor een groot deel stop te zetten of te verplaatsen. Om daaraan kracht bij te zetten, heeft men tal van employé's ontslagen, waardoor men meer indruk heeft trachten te maken. Ware het dreigement doorgevoerd, dan zou zulks tot ontwrichting van het economisch leven in Indië aanleiding hebben gegeven. Er is uiteraard in Indië tegen geopperd; men heeft in den Volksraad ernstige bezwaren gemaakt tegen de campagne van de Koninklijke, en men heeft gevraagd, of de Indische Regeering niet van zins was maatregelen daartegen te nemen. Zoo is door den heer Aay in den Volksraad de vraag gesteld, aan de Regeering:

„of zij in de gegeven omstandigheden overwogen heeft dan wel aanleiding vindt om te overwegen, of er termen zijn om de prijsgegeven concessies te doen vervallen en, zoo ja, of zij bereid is om daartoe onverwijd de noodige stappen te doen”.

Het antwoord van de Regeering luidde:

„Ter zake kan worden opgemerkt, dat het der Regeering bekend is, dat de Kon. Ned. Mij. tot exploitatie van petroleumbronnen in N.-I. eene krachtige bezuiniging in haar bedrijf doorvoert en in verband daarmee ook op verschillende terreinen tot inkrimping der explo-

10de VERGADERING. — 6 MAART 1924.

57. Wijz. en aanv. v. d. begr. van middelen van Ned. Indië voor 1923 (Verl. van de productenbel. en inv. aardoliebel.)

(Cramer.)

ratie- en exploitatieboringen is overgegaan. Aan deze bedrijfsgeest liggen echter naar het oordeel der Regeering geen andere dan bedrijfseconomische overwegingen ten grondslag.

Ook genoemde maatschappij moet, evenals elke andere onderneming, op bezuiniging bedacht zijn als gevolg van de stijging der zelfkosten gedurende de korte periode van schijnwelvaart na den oorlog, gepaard aan de sedert sterk gedaalde opbrengstprijzen der producten. Een logisch gevolg daarvan is dat zij zich genoodzaakt ziet geen uitbreiding meer te geven aan hare exploratie en exploitatieboringen, voor zoover daarvan onder de huidige omstandigheden geen voordeel is te verwachten.

De overbrenging van de overigens eenvoudige en van kleine afmetingen zijnde kaarsenfabriek van Balikpapan naar Shanghai heeft mede slechts een meer economische kaarsenfabricatie ten doel.

Het opgeven der vergunningen in West-Borneo is voor de maatschappij van geen beteekenis daar onder de vigerende mijnbepalingen uit opsporingsrechten geen ontginningsrechten voor aardolie kunnen voortvloeien."

Uit dit antwoord van de Regeering blijkt wel, evenals uit de Nota's van den Minister, hoe tendentieus, hoe onjuist de bewering was van de Koninklijke, dat zij alleen ten gevolge van de hooge belastingen genoodzaakt was het bedrijf in te krimpen, en dat geheel andere overwegingen de maatschappij daartoe hebben geleid.

Van groot belang is ook wat daaromtrent is medegedeeld in een artikel in *De Mijn ingenieur*, maandblad voor den mijnbouw in Nederlandsch-Indië. Ik haal dat artikel aan om mijn bewering te staven, dat aan het advies van de commissie voor advies toch zoo bitter weinig waarde kan worden gehecht en om waar te maken de beschuldigingen, die ik aan het adres van die commissie en van de Koninklijke heb gericht. In dit artikel, waarin gesproken wordt over het petroleumvraagstuk, staat:

"In Mexico speelt zich hetzelfde tooneel af als in Indië (Holland). Ook daar het verspreiden van berichten, dat de ontginning niet loonend meer is. Evenals de B.P.M. de kaarsenfabriek van Balikpapan wil overbrengen naar Shanghai, deelt de Corona (Kon. Shell) mede, dat de in 1921 gebouwde kostbare raffinaderij te Chycol stopgezet zal worden, terwijl de Standard (van N. J.) hare raffinaderij te Tampico wil afbreken en overbrengen naar de Vereenigde Staten of naar Zuid Amerika. Wel is waar is langzamerhand bekend geworden, dat aanzienlijke terreinen in Mexico verwatert zijn, maar waar aan bovenstaande berichten uit de *Petr. Times* wordt vastgeknoopt de mededeeling, dat de president van Mexico het parlement in een buitengewone zitting bijeen wil roepen om alleen de petroleumwetgeving te behandelen, zullen ook niet uitsluitend technische redenen de oorzaak zijn van dergelijke berichten en wordt in de technische literatuur verondersteld, dat de bedoeling is druk uit te oefenen op de Mexicaansche regeering. Tout comme chez nous, waar men in Holland zelfs het werkvolk van groote fabrieken aan protesten tegen het invoeren van een nieuwe oliebelasting laat deelnemen!

Terwijl de B.P.M. sterk bezuinigt in den vorm van (massa) ontslag van personeel, meent de *Petr. Times* van 20 Jan. jl.: „Even at the present prices of crude oils, producers and refiners are making money, an enormous amount of money" en rekent daaronder ook de Royal Dutch.

Dat inderdaad enorme winsten gemaakt moeten worden, ondanks alle protesten van groote maatschappijen (die echter nimmer cijfers overleggen om bewijzen bij te brengen) leert een ruwe berekening van een enkel terrein, waarvoor zoo iets globaal mogelijk is, want veelal zijn de verkoopprijzen (in het groot) hier niet bekend. Zoo'n terrein is b.v. Tarakan, behoorende tot de administratie Balikpapan van de B.P.M. Dit terrein produceert gemiddeld 600 000 ton ruwe olie per jaar.

Neemt men een kostprijs van f 7,50 per ton ruwe olie, dan is men zeker boven den werkelijkheid; de marktwaarde laag aannemende nl. op f 35 per ton, wordt van dat ééne terreintje dus een jaarlijksche winst gemaakt van circa 16,5 miljoen en dit nog in tijden van malaise.

In aflevering n°. 1 (1923) van dit tijdschrift heeft ing. Rexhäuser reeds aangetoond dat het aandeel, dat de Ned. Indische schatkist van die winst ontvangt, vergeleken bij hetgeen andere gouvernementen eischen, zeer matig is. Het geklaag, dat de fiscale politiek van onze Regeering fnuikend zou zijn voor de toekomst van de ontginning van aardolie in deze gewesten, kan dan ook niet zonder meer aanvaard worden.

Zoo heeft de American Foreign Oil Corporation, waarin belangrijk Fransch en Belgisch kapitaal, op zeer goede condities terreinen in Mexico kunnen krijgen, nl.: 40 pct. van de productie aan het Mexicaansche Gouvernement, vergunning voor het leggen van een pijpleiding en productie vrij van alle belasting. En dit wordt beschouwd als een „very fortunate and favorable move for the corporation" (*Petroleum Times*, 1923, pag. 59).

Merkwaardig is hierbij de voorwaarde 40 pct. van de productie af te moeten staan aan het Gouvernement, dus niet een belasting in geld in den vorm van een deel van de winst, maar bepaaldelijk product in natura.

Ook met een Californisch syndicaat is een dergelijke transactie afgesloten voor een terrein noordelijk van Tampico, nl. 40 pct. van de geproduceerde ruwe olie voor het gouvernement en onder voorwaarde 6 proefboringen per jaar te zullen doen.

Door het eischen van een deel van de productie volgt Mexico het voorbeeld van de Vereenigde Staten; daar bezit de Regeering royalty-contracten van 25—50 pct. van de productie."

Uit dit artikel en uit het artikel van den ing. Rexhäuser, dat ook door den Minister is aangehaald, blijkt inderdaad, dat de voorwaarden, waaronder het aardoliebedrijf op dit oogenblik in Indië werkt, zeker niet ongunstiger, zoo niet gunstiger zijn dan elders ter wereld.

Het is dan ook in hooge mate te betreuren, dat een dergelijke onwaardige campagne van de Koninklijke hier nog eenig succes heeft gehad; in Indië heeft men die campagne beter naar haar waarde weten te schatten.

Uit hetgeen ik hier heb uiteengezet, blijkt wel wat er dus waar is van al die beweringen van de Koninklijke, die wij grootendeels kunnen terugvinden in het advies van de commissie van advies, en welke hoofdzakelijk hierop neerkomen, dat ten gevolge van de hooge belastingen het bedrijf ten deele zal moeten worden ingekrompen en ten deele naar andere landen zal moeten worden overgebracht.

Mijnheer de Voorzitter! Thans een enkel woord aan het adres van de commissie van advies. De heer de Muralt heeft zooeven verklaard, dat hij in zijn parlementaire loopbaan nimmer een dergelijke zinsnede had gelezen in een Kamer-verslag als in het thans uitgebracht Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer aan het slot is te lezen. Hij heeft niet geschroomd, op dit slot doelende, het woord: insinuatie te gebruiken; ik hoop, dat hij na mijn uiteenzetting bereid zal zijn dat woord terug te nemen.

Ons oordeel over de door bedoelde commissie gegeven adviezen is inderdaad zeer ongunstig. Die nota's geven m. i. blijk van een zeldzame eenzijdigheid en gevoeligheid ten aanzien van de argumenten der Koninklijke.

Ik wil beginnen te verklaren, dat, wanneer hier van gevoeligheid gesproken wordt, dit niet in ongunstigen of slechten zin voor deze heeren moet worden opgevat. Ik zou niet gaarne willen, dat hierin ook maar eenigermate een verdachtmaking aan het adres van deze heeren werd gezien. Dat idee werp ik verre van mij. Aan de eerlijkheid en de integriteit van deze heeren wil ik geen moment twifelen, maar toch acht ik de mentaliteit, die uit dit advies blijkt, hoogst bedenkelijk.

Daaruit blijkt nl. een zoo groote voorliefde voor het particulier bedrijf, een zoo groote vereering van het particulier initiatief, dat alleen maar de gedachte, dat de vrije ont-

57. Wijz. en aanv. v. d. begr. van middelen van Ned. Indië voor 1923 (Verl. van de productenbel. en inv. aardoliebel.)

(Cramer.)

plooiing daarvan ook maar eenigszins zou kunnen worden belemmerd door fiscale maatregelen — wat m.i. geenszins het geval is — de commissie van advies blijkbaar geheel overstuur heeft gemaakt, en haar tot het uitbrengen van een dergelijk advies heeft kunnen brengen, dat slechts dient tot verdediging van de belangen der Koninklijke en waarin m.i. de belangen der gemeenschap geheel op den achtergrond geraken, ja, ernstig in het gedrang komen, zoo zij al niet ernstig worden benadeeld.

Ik acht de mentaliteit, die uit het advies dezer commissie spreekt, hoogst bedenkelijk en ik acht de belangen van de gemeenschap dan ook niet veilig in handen van een dergelijke commissie van advies. Ik hoop dat de Minister met deze door verschillende leden dezer Vergadering onderschreven meening ernstig rekening zal houden.

Het ligt niet in mijn bedoeling om dat advies hier in den breede ter sprake te brengen. Ik wil hier in hoofdzaak verwijzen naar de vernietigende critiek van den Minister zelf, maar verder ook naar een artikel in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, gewijd aan het advies der aardoliecommissie, waarin eenige bezwaren worden ontvouwd, die de mijne ten deele dekken. Daaruit halen wij het volgende aan:

„Ons bezwaar tegen het advies geldt in de eerste plaats de omstandigheid, dat de commissie de haar voorgelegde vraag in dien zin te eenzijdig heeft bekeken, dat zij niet den financiële toestand van het land als één der hoofdmomenten op den voorgrond heeft gesteld.”

Verder lezen wij in dit artikel:

„Wanneer dan ook de commissie wijst op het gevaar, dat den Indischen gulden zou bedreigen ingeval de toestrooming van uitheemsch kapitaal belangrijk zou verminderen, dan laat zij ten onrechte buiten beschouwing het meer directe gevaar voor die bedreiging, wanneer de Indische begrotingen een deficit zouden blijven vertoonen.”

en verder:

„Ook in onderdeelen van het advies komt de eenzijdigheid sterk naar voren.

Zoo in punt 19, waar de commissie op grond van in het jaarverslag der Koninklijke Petroleum Maatschappij over 1920 voorkomende cijfers omtrent de geproduceerde hoeveelheden olie in en buiten Indië en de onderscheidenlijk in Indië en in andere landen over het jaar betaalde belastingen, afleidt, dat de belastingdruk in Indië zooveel zwaarder is geweest dan in andere landen, hoewel het jaarverslag zwijgt omtrent de behaalde winsten, waarop het in dezen toch uitsluitend aankomt, en waaromtrent de president der Shell-Maatschappij in 1920 verklaard heeft, dat de winst voor 95 pct. werd gemaakt met de in Indië gewonnen oliën.

Een dergelijke eenzijdigheid treft men aan in punt 32 van het advies, waarin de commissie critiekloos overneemt cijfers, door de directie der Koninklijke verstrekt, omtrent den achteruitgang in de bestellingen, ten behoeve van haar bedrijf in 1922 bij de Nederlandsche industrie geplaatst, vergeleken met de voorgaande jaren, deze vermindering naar het voorbeeld der Koninklijke toeschrijft aan den te grooten belastingdruk als gevolg waarvan verschillende werken niet uitgevoerd zouden zijn, en wijst op het nadeel, dat voor de Nederlandsche industrie uit deze vermindering van bestellingen voortvloeit. De door de Koninklijke aan de Nederlandsche industrie in de drie laatste jaren betaalde bedragen hebben volgens deze opgaven beloopt in ronde cijfers: 18 miljoen in 1920, 26 miljoen in 1921 en slechts 7 miljoen in 1922. Zonder ander commentaar als die hierboven in het kort werd weergegeven, zijn deze cijfers wel geschikt om indruk te maken. Doch zij zijn tevens, op deze wijze gereproduceerd, in hooge mate tendentieus. Immers, twee jaar geleden deelde de directie der Koninklijke op bl. 18 van haar jaarverslag over 1920 mede, dat ook in dat jaar de dikwijls onzekere vooruit-

zichten er toe dwongen, nog ver boven de behoefte te bestellen, teneinde van aanmaak en verscheping zooveel mogelijk verzekerd te zijn.

De Koninklijke moet door deze in voorgaande jaren te groote bestellingen in 1922 dus een teveel aan verschillende materialen gehad hebben, tengevolge waarvan haar bestellingen in het laatste jaar belangrijk minder konden zijn, dan in de voorgaande, temeer, daar inmiddels de gelegenheid tot verscheping weer overvloedig was geworden. Neemt men daarbij in aanmerking, dat na 1920—'21 de prijzen belangrijk gedaald zijn, dan is daarmede een tweede, geheel buiten de fiscale politiek gelegen, belangrijke factor aangeduid, die het aan bestellingen in 1922 bestede bedrag veel lager moest doen zijn, dan in voorgaande jaren. Het te doen voorkomen, al is het op gezag van de directie der Koninklijke, dat de achteruitgang in bestellingen uitsluitend is toe te schrijven aan de gevolgen der fiscale politiek, is daarom voorlichting van bedenkelijk karakter.

Met de hierboven gegeven voorbeelden mogen wij volstaan om aan te toonen, waarom naar onze meening het advies blijft beneden het peil, dat met het oog op de samenstelling der commissie, ervan had mogen worden verwacht.”

Nog een enkel punt uit het advies van de commissie wil ik nog even naar voren brengen, omdat ook de heer de Muralt in dezelfde fout is vervallen. Er wordt daarin een groote domheid neergeschreven. Het is onbegrijpelijk, dat een commissie van dergelijke hoogstaande mannen zulke dingen kan neerschrijven. De commissie rekent uit, dat door de dochtermaatschappijen der Koninklijke in 1920 alleen in Indië aan belasting moet worden betaald rond 34,9 miljoen. Volgens het jaarverslag moet in andere landen (i. e. buiten Ned.-Indië en Nederland) aan belasting worden betaald 41,4 miljoen. De commissie aat dan in haar nota volgen: „bijaldien inderdaad de olieproductie der betrokken maatschappijen in Nederlandsch-Indië slechts bedroeg 1/5 van haar totale productie, dan zou uit deze cijfers volgen, dat — Nederland buiten beschouwing gelaten — de winsten der Koninklijke in verhouding tot de productie in Indië bijna 3½ maal zwaarder belast werden dan gemiddeld in de andere landen, waar die maatschappij belastingplichtig is. Zeer te recht heeft de Minister hierop geantwoord, dat het niet in de eerste plaats aankwam op de productie, maar op de gemaakte winst. De heer de Muralt begaat ook de fout, dat hij de productie verward met de winst. Ieder weet, dat de ene oliesoort meer waard is dan de andere. Het is bekend, dat de olie uit Indië een groote waarde heeft. Al wordt er maar 1/5 van het totaal geproduceerd, dat 1/5 kan vaak een veel grooter bedrag vertegenwoordigen, dan die andere 4/5. Ik haal hier weer aan de woorden van den heer Samuel, den voorganger van den heer Deterding, die zelf verklaard heeft, dat met die kleine hoeveelheid uit Indië 95 pct. van de totale winst gemaakt wordt. Er wordt, door alleen van de producties te spreken, een ernstige fout begaan, en ik kan verzekeren, dat de insiders in Indië de schouders hebben opgehaald over dergelijke argumentaties.

Een andere fout is, dat men steeds alleen de belasting naar voren brengt. Zeer te recht is door den Minister verklaard, dat die belasting maar één van de factoren is, welke van invloed zijn op de productiekosten. Er zijn nog tal van andere factoren, en duidelijk blijkt uit een artikel van den ingenieur Rexhäuser, dat niet de belasting de hoofdfactor is, dat de productiekosten lager kunnen zijn, ook al zijn de belastingen hooger. En ook zelf als de productiekosten hooger waren, zegt dat nog niet alles. Hoeveel is de olie waard en wat is ten slotte de winst? Daarop komt het aan, en dat hebben de heeren steeds uit het oog verloren.

Ik zal over dat advies niet verder uitweiden: dat zou mij te ver voeren. Het verschil van meening tusschen den Minister en de commissie van advies heeft ook in de Tweede Kamer de aandacht getrokken en — het is zooveel reeds gememoreerd — het was de heer Rutgers van Rozenburg, die daarover eenigszins zijn verwondering heeft geuit en nadere

57. Wijz. en aanv. v. d. begr. van middelen van Ned. Indië voor 1923 (Verl. van de productenbel. en inv. aardoliebel.)

(Cramer.)

inlichtingen heeft gevraagd aan den Minister. De heer Rutgers van Rozenburg — ik zal zijn rede hier niet voorlezen, de heeren kunnen die vinden op bladz. 457 en vlgd. van de *Handelingen* der Tweede Kamer — heeft toen eenige citaten aangehaald uit de Nota's van den Minister en gezegd: De Minister heeft dat advies niet alleen op alle punten verworpen, maar hij doet dat ook „in bewoordingen, welke onwillekeurig den indruk moeten wekken, alsof wij hier niet te doen hebben met een commissie van buitengewoon bekwaame en deskundige mannen, maar met een stelletje personen, die onbekwaam en niet *au sérieux* te nemen zijn”.

Daarop heeft de Minister natuurlijk geantwoord, dat hij de adviezen van die commissie in hooge mate apprecieerde, dat hij er niet aan dacht, op die commissie van advies een blaam te werpen.

Ik ben het echter met den heer Rutgers van Rozenburg eens, dat als men die Nota's van den Minister leest, men met den besten wil van de wereld daarin geen gunstig oordeel over het advies van de commissie kan lezen.

De heer de Muralt heeft, en dat is het eenige, waarin ik het met hem eens ben, gezegd, dat het antwoord van den Minister in de Memorie van Antwoord, dat deze adviezen „ten eerste hebben bijgedragen tot verheldering van inzicht in de moeilijke aangelegenheden van de aardoliebelasting” eigenlijk moest worden beschouwd als ironie. Inderdaad, als zoodanig heb ik het ook beschouwd. Want die adviezen hebben eer aanleiding gegeven tot verwarring en vertroebeling van de vragen, waarom het ging, nl. of deze aardoliebelasting billijk is en of zij door het bedrijf kan worden gedragen. Ik behoef niet nader aan te duiden, waarom ik hier spreek van verwarring en vertroebeling. Ik kan hiervoor verwijzen naar hetgeen ik heb gezegd over de verwarring van de producties en de werkelijk gemaakte winsten.

Ik kan met deze uitspraak van den Minister vrede hebben als hij bedoeld heeft daarmee uit te drukken, hoe moeilijk het is, zich een juist oordeel te vormen over deze belasting, zoo moeilijk zelfs, dat een uit zeer kundige mannen bestaande commissie in dit opzicht schromelijk heeft gefaald.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom thans tot de conclusies van mijn betoog. Door vorige sprekers is de vraag gesteld, of wij niet in de fout vervallen, van de kip met de gouden eieren te slachten en of door deze belasting niet het kapitaal in Indië onmogelijk wordt gemaakt. De heer de Muralt heeft daarbij een hartstochtelijk pleidooi gehouden over de groote zegeningen van het grootkapitaal voor Indië. Ik zal daarop thans niet diep ingaan, ik zal daarover spreken bij de behandeling van de Indische begroting. De heer de Muralt zegt, dat hij een warm hart heeft voor Indië. Ik twijfel er niet aan. Maar ik heb ongeveer 30 jaar in Indië doorgebracht en meen over de toestanden daar beter te kunnen oordeelen dan de heer de Muralt.

In de jaren 1915 tot 1920 is in Indië een zuivere oorlogswinst gemaakt van 2000 miljoen gulden, daarvan kwam voor rekening van de suiker 1250 miljoen. In dien tijd heerschte onder de bevolking in Indië schromelijke armoede en gebrek op allerlei gebied. Waar is dan de welvaart, die het grootkapitaal brengt in Indië? In den tijd, dat de Handelsvereniging Amsterdam met haar suikerfabrieken in Kediri tientallen van miljoenen verdiende, ontstond daar een hongersnood, die tienduizenden menschen ten grave heeft gesleept. Waar is dan de welvaart, ik herhaal mijn vraag, die het grootkapitaal brengt in Indië? De bevolking in Indië verkeert in een diep ellendigen en armoedigen staat.

Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop er in geslaagd te zijn, aan te toonen, dat deze belasting niet onbillijk en best te dragen is. Ik hoop, dat de leden der Kamer bij de bepaling van hun stem de belangen van Indië zwaar zullen laten wegen en zich ernstig zullen afvragen, wat de gevolgen zullen zijn van het afstemmen van deze voorstellen. Die gevolgen zullen hoogst ernstig zijn. De begroting wordt daardoor in de war gebracht; men zal zeggen: dat is niet zoo erg; maar waar het streven bestaat tot een sluitende begroting te komen, zou afstemming van deze voorstellen onherroepelijk neerkomen op een ontoelaatbare verzwaring van de lasten, die reeds drukken op de bevolking of tot een nog ernstiger be-

(Cramer e. a.)

zuiniging, terwijl die op het oogenblik reeds vitale belangen van land en volk schaaft.

Men houde er rekening mee, dat de Indische Regeering en de geheele Volksraad deze belastingen noodzakelijk hebben geacht en verklaard hebben, deze miljoenen niet te kunnen missen. Voorts, dat de Tweede Kamer voor deze argumenten is gezwicht en de consequentie van het afstemmen van deze voorstellen niet heeft durven aanvaarden. Afstemmen van deze voorstellen zou aanleiding geven tot hoogst ernstige teleurstelling en verscherping van de verhouding tusschen Nederland en Indië. Laat men deze zaak toch niet en bagatelle beschouwen.

Indië heeft het geld nodig. De groote onbillijkheid, die begaan zou worden door het afstemmen van deze voorstellen, doet de kleinere onbillijkheden dezer voorstellen in het niet zinken. De groote belangen van Indië, die hierbij op het spel staan, mogen de Eerste Kamer doen besluiten deze belastingvoorstellen te aanvaarden.

De heer van Lanschot: Mijnheer de Voorzitter! Menig lid van deze Vergadering en meer in het bijzonder zij, die wij voor het eerst het genoegen hebben in ons midden te zien, zal, toen hij de papiermassa van de thans aanhangige voorstellen thuisgezonden kreeg, geschrokken zijn van haar omvang; niet zonder eenige aarzeling zal men zich gezet hebben aan de taak om zich door dien berg van gewisselde stukken, gegeven adviezen en memories heen te worstelen en daarin den weg te vinden.

Het kan daarom van nut zijn, nog eens een zeer korte uiteenzetting te geven van deze aangelegenheid, waarbij ik hoop aan te toonen, dat de kern van de zaak, die ons verdeeld houdt, op den keper beschouwd, van vrij eenvoudigen aard is.

Welke zijn dan de feiten?

Voor enkele jaren werden de zoogenaamde productenbelastingen ingevoerd, als een tijdelijk correctief op de extrawinstbelasting. De Regeering zelf heeft van den aanvang af het principieel onjuiste dezer heffingen erkend. Zij stemde dan ook in met de strekking der motie, die ik de eer had in te dienen en door deze Kamer aangenomen zag, namelijk om te komen tot zoo spoedig mogelijke opheffing dezer belastingen. Thans komt de Regeering met een voorstel om de productenbelastingen nog met één jaar te verlengen, om daarnaast in te voeren, ook voor slechts een enkel jaar, een speciale petroleumbelasting, maar dan, met ingang van 1 Januari 1924, zal een nieuwe belasting, de vennootschapsbelasting in werking treden, waaromtrent in Indië reeds verslag is uitgebracht door de commissie-Moresco, en waarmee hier te lande de commissie-Bruins zich bezighoudt.

Ziedaar den toestand van het oogenblik. Laat mij daaruit reeds aanstonds deze conclusie trekken. Nu de Regeering zich op het standpunt stelt, dat producten- en petroleumbelasting slechts nog zullen drukken op de winsten over 1923 en daarna die heffingen door andere zullen worden vervangen, erkent daarmee de Regeering, en dit is, dunkt mij, een cardinaal punt, dat die producten- en petroleumbelasting geenszins onmisbaar zijn, om de Indische culturen en mijnbouwondernemingen haar evenredig deel te laten medebetelen en om het budget sluitend te maken, doch dat daarin ook op andere wijze kan worden voorzien.

Wat den Minister en mij verdeeld houdt, is het tijdstip van afschaffing. De Minister redeneert: laten wij de productenbelasting nog voor een jaar bestendigen en daarna, om redenen van billijkheid, invoeren een speciale petroleumbelasting, ook voor een enkel jaar.

Ik voor mij daarentegen houd voet bij stuk en zeg: die speciale belastingen zijn uit den boeze; ze hebben nu drie jaar gewerkt, maar nu moet het ook uit zijn.

Ziedaar het verschil, dat ons verdeeld houdt.

Al aanstonds moet ik wijzen op het wonderlijke van het geval, waarin wij bij deze discussie verkeerden. Dat men een belasting, die men zelf principieel onjuist acht, wil voortzetten, is reeds vreemd, maar nog veel vreemder is, dat wij op het oogenblik spreken over belastingen, die nog wel moe-